

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In D. Petri Apostoli Epistolam Vtranqve, Heinrychi
Bullingeri Commentarius**

Bullinger, Heinrich

Tigvri, 1534

Cap. II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36052

fit, approbata cœlestis patris & prophetarū testimonijs. Quæ omnia si qui intelligunt rectius ultrò in recepta ueritate perstant, cū uideant nihil posse uel excogitari, uel dici melius. Omnia enim extra Christum & canonicam scripturam tenebræ sunt.

Cap. II. Fuerunt autem & pseudoprophetae in populo, quemadmodū & inter uos erunt falsi doctores, qui clam inducent sectas perniciosas, etiam dominum qui illos mercatus est abnegantes, accersentes sibi ipsi celerem interitū, & plerique sequentur illorum exitia: per quos uia ueritatis blasphemabitur, & ex auaritia factitijs sermonibus de uobis negotiabuntur.

De falsis
doctoribus

Aliam inducit rationē, per quam constantiam illis in fide cōmendat. Ducta est à contrario. Est enim sensus, Quod autē tam anxie uos moneo Deum in Christo nobis dedisse omnia: quod toties inculco perstandum esse in ueritate recepta, hinc est, quod certo noui uenturos pseudoprophetas, qui sint cōmentaturi noua quædam adeoq; & aliena & contraria traditis addituri. Hos autem cauere uelim. Ceterum nemo sibi cauebit, nisi prius persuasum habuerit omnia semel in sacris esse tradita quæ ueræ pietatis sunt. Hi enim uident nihil superesse quod istis relinquatur, quasi de

11010

nouo adijciendum decernendumq;. Sic uidemus Paulum in 2. ad Timoth. 4. cap. ardentissimis uerbis obstari discipulum, imò quemlibet episcopum, ut in tradita disciplina, incorrupta mente & constanter pergat: & caussam tandem subdere, Nam erit tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, & c. iam ne uanam crederent esse Petri de uenturis pseudoprophetis diuinationem, addit quod fidem faciat: Fuerunt autem iam olim et pseudoprophete in populo. Ab Anteaetis enim trahitur argumentum: ut sit sensus. Nunquam defuere uel sanctissimo Dei populo pseudoprophete. Semper enim infœlix hoc loliū nimis quàm foeliciter excreuit in agro dominico, proinde ne nunc quidem cessabunt in ecclesia Christi falsi doctores. Falsos autem doctores uocauit uel eos qui contemptis sacris literis figmenta prædicant humana, uel sacras scripturas ad animi sui affectum libidinemq; detorquent. Sed ipse Petrus illos suis pingit coloribus. Certa enim attributa illis tribuit, certasq; notas & tanquam stigmata quædam ostendit, ut per hæc nemo nõ, nisi qui omnino nolit, sibi ab istis cauere possit. Ipso enim digito indiat quos uelit. Non secus ac si quis ita moneat, Si quis obuiam prodeat qui barba sit hispida & subrufa, facie torua, oculis micantibus, ueste stricta & uiridi, caligis indutus scissis & uarij coloris, tectus insuper pileo purpureo, hic ater est, hunc tu caue

De his consule historia as & prophetas sanctos.

re memento . Ita enim Petrus , Venient , ait , falsi doctores , qui clam inducent sectas perniciosas , qui dominum negabunt , uiam quoque ueritatis blasphemabunt , & ex auaritia de fidelibus sermonibus fictitijs negotiabuntur . Descriptionē ergo & ueluti hypotyposim quandā pseudoprophetarū subiicit Petrus . Nos sigillatim perstringemus singula . Primum attributum est , οἱ τινες πῦθόσσοι ἰσχυροὶ ἔσονται ἀπώλειαις , id est qui subintroducunt hæreses perniciosas . Est autem in singulis uerbis , ut solet in omnibus uaticinijs , mira emphasis . Non ait Inducunt hæreses , sed subintroducunt , id quod Erasmus propriissime uertit , clam inducent . Non ergo palam negabunt scripturam sacram , non omnino negabunt Deum , sed ista confitentes , aliquid de suo assuent , atque hoc ipsum titulo pietatis ac ueritatis contegent , & imprudentibus ut uerū proponent . Hæreses autē dixit sectas , id est institutū quoduis nouum humanum & à canonicis scripturis separatum , ac alienum , in primis tamen quod perniciosum est , id est , quod perdit , dum à Christo & uero abducit , aut dei Christi & ueritatis gloriam transfert . Sic enim Paulus ad Roma. 16 . Obsecro , ait , fratres ut consideretis eos qui dissidia et offendicula CONTRA DOCTRINAM quam uos DIDICISTIS gignunt , & declinetis ab illis . Petrus ergo , Illi , inquit , nolent uideri hostes ueritatis , sed acerrimi propugnatores

Subintroducere hæreses.

tores, cum sint fidelium pestes. Nam clanculò & aliud interim agentes inducēt dogmata et instituta quædam aliena & separata à ueritate canonica, ergo & perniciofa. Id quod factum uidimus & in priore illo & nostro seculo. Venit enim Valentinus & simulabat se dei ueritatis & Christi gloriã quærere, interim uero ueris falsa & noxia dogmata aduersus incarnationem Christi miscuit, & ecclesiæ corpus conscidit, rapiens multos in istud blasphemum uitæ & doctrine suæ institutum. Successit Arrius presbyter quondam Alexandrinus & de religione Christiana sanctissime disputans, subtexit illud nephandum de inæqualitate patris & filij dogma, & totum penè Orientem in suas attraxit partes. In hoc numero recensendus uidetur & Pelagius Britto noxius hereticus, qui de operibus iustitiæ quàm officiosissime & admodum plausibiliter differens, tandem in animis auditorum sui fidutiam gratiæq; contemptum pestiferum sanè aculeum reliquit. Et nostro tempore inter euangelicæ prædicationis hostes, professores Legum humanarum, neminem non audias ingeminantem, Quis negaret scripturas? Quis non crederet esse Deum? Iamdudum audiuius de Christo & redemptione eius. Semper illius nobis euangelium est prædicatum. Sed si interim quis facta & dicta uitæq; instituta, opinioniones, dogmata, ritus, ceremonias, regulas, decreta

idq; genus alia norit expendat & ad scriptam dei regulam examinet districtius, Deus bonè quanta rerum dissimilitudo. Omnia enim istorum iuxta euangelion instituta sunt, & à communi ueritatis uia abducunt, & nouum quodpiam uitæ genus prescribunt institunt & defendunt. Nam ut è multis uel unã illam Hydram monasticam protraham, An non ista clam in ecclesiam Christi irrepsit? An nõ aduersum traditionem canonicam priuatum genus uiuendi, & uerè perniciose secta esse cœpit? Non ergo est ut multis inquiramus, quibus de loquutus sit Petrus, cum ipsares & usus nostri sæculi subinde ista exponant clarissime.

Abnegant
niam redem-
ptionis.

Sequundum attributum ferè pertinet ad expositionem primi. In eo enim dixerat, quod sectas introducturi essent perniciosas. In hoc ostendit quo potissimum nomine sint perniciose. Hoc potissimum quod istis Dominum abnegant. Græca penè euidentiora sunt, καὶ τὸν ἀγοράσθηα αὐτοῦς δεσπότην ἀρνούμενοι, id est, Et qui se mercatus est dominum negantes. Significat autem istos non omnino negaturos esse Christum, sed ea potissimum parte qua salutaris est. Valentinus enim non omnino negauit Christum, sed ea parte qua hostia salutaris est pro peccatis mundi, incarnationem enim negauit. Arrius uero diuinitatem Christi posuit in dubium, secundum quam dominus noster panis est uitæ. Iam & Pelagius ea dum-

taxat

tāxat parte, Christum qua nos liberauit, negauit, Si enim ex operibus est iustitia, Christus frustra mortuus est. Et monachica pontificiaq; religio tantum nō adorat nomen Christi, sed si ritus decreta et cōmenta illorum expendas, dices nil unquā uirtuti passionis dominicæ magis fuisse aduersum. Si enim unica hostia peccata nostra expiauit Christus, si semel oblatus, amplius non offertur: si hoc illi credunt, quid Christū offerunt quotidie? Si solus ille mediator, satisfactio, salus, intercessor & uita est, quid isti tot fingunt intercessores satisfactiōis et iustitiæ modos? Sed hoc illud ipsum est quod Petrus dixit, Negabunt Christum, sed ea maxime parte qua redemit. Et redemptionis gloriā alijs tribuisse, et non uni Christo, est negasse Christū. Pudet me hoc loco recensere condonationū modos, Bullarū siue Diplomatum artes, & alias huius generis impostrices blasphemias. Petrus certum & celerē istis impostoribus minatur exitium, dicens, Accersentes sibiipsis celerem interitum. Quæ sententia allusionē habet ad superiorem. Superius enim dixit, Subintroducēt sectas perniciosas: hic addit, Sed his sibiipsis celerem accersent perniciē. Arrius enim cacando expirauit. Misere & insperato interiēre & alia hereticorū monstra. Haud diu præfuit Machometus. Paucissimos annos imperitant in hunc usq; diem Pontifices Roma. Verū ego hanc Petri sententiam malim de uir

COMMENT. IN II. EPIST.

dicta domini exponere, quam illi in suum sibi caput
consciscunt doctrina & uita impia. De poena sedu-

Lata est uia
quæ ducit
ad interiū.

ctorum ipse Petrus paulo post pluribus aget. His ad-
dit, Et pleriq; sequentur illorū exitia. Testantur enim
historiæ quā multos semper habuerint uesariæ sue
sectatores heretici Valentinus, Martion, Arrius, Do-
natus, Pelagius. Testantur & nostra tempora quot
habeat cultores Machomet & Papa. Caussam indi-

Ioan. 15.

cavit apud Ioannem Christus, dicens, Si de mundo fu-
issetis, mundus quod suum est diligeret, sed ego se-
legi uos de mundo, propterea odit uos mundus. Porro
illud in primis obseruandum est quod istorum religi-
onem non uocauit fidem uel uitæ institutum, sed exi-
tium. Nam istorū dogmatis hæsisse aliud non est quā
se in interitum demersisse. Solus enim Christus est uia
ueritas & uita. Nemo autem miretur hodie si uideat
maxima quæque regna & magnam hominum par-
tem repugnare euangelio. Id enim futurum prædixe-
runt prophete. Tertium attributū est quod uiam ue-

Veritatem
blasphemāt

ritatis blasphemabunt. Porro non est, nisi unica ue-
ritatis uia, illa nimirum quam nobis in scriptis cano-
nicis per Christum ad cælos ostendit celestis pater,
simplex quidem illa exposita & in arctū compressa.
Hanc illi incessunt conuitijs, dicentes: Non omnia quæ
ad salutem consequendam necessaria sunt, expressa
esse canonicis literis. Apostolos enim nec omnia scisse

106

nec omnia omnibus tradidisse. Scripturas sanctas esse obscuras & aliquibus in causis steriles satis, & proinde cōstitutiones quasdā esse necessarias, eas quas ipsi condiderint, unde id p̄tinus accusant hēreseos quod ipsis repugnarit, tametsi è sacris petitum sit literis. Istud uerò est uia ueritatis blasphemare. Quartū atque tributū ita sibi peculiare tenent p̄tificij, ut nullos hic p̄tiantur corruales. Ex auaritia, ait, factitijs siue confictis uerbis de uobis negotiabuntur. id est, Neglecta ueritatis doctrina figmenta quaedam ex auaritia comminiscuntur, & hęc docentes nihil aliud spectant bunt quàm ut ex uobis sibi quàm plurimum auferant lucri. Quis uerò negare ausit Romanis chananeis, hoc est mercatoribus hactenus omnia religionis fuisse uenalia? Religio sanè illis nil aliud quàm quæstus haberi cœpit. Non satis putabant esse si uiuos indulgentijs, uotis, Missis, donis, peregrinationibus, cultu diuorum, confessionibus, & id genus alijs nugis prædarentur, nisi & à mortuis tributum exigerent. Sed nemo uerbis queat assequi quanta impudentia isti sacra & prophana, auaritia sua inexplebili corruerint. Et cum tales sint hunc Petri locum de nobis exponunt, qui tamen sola canonica scriptura contenti, nullas insuper sectas subintroducimus, & mysterium incarnationis ita ueneramur & colimus solum, ut cætera præ hoc omnia contemnamus, unde & paucos Philp. 3.

habemus nostræ doctrinæ sectatores synceros. Viam
 ueritatis nullus nostrum blasphematur, humana duntaxat
 figmenta execramur. Quin et uictum et amictum
 habentes ijs contenti sumus. Pauperibus docemus of-
 ferendum esse si quis deo gratum munus offerre uelit.
 Neq; ullas profitemur deglubendi artes, neq; ulla di-
 dicimus uerba fictitia, quibus simplicioribus pecuniã
 extorqueamus. in nostrum ergo caput congerunt im-
 pudentes cuius ipsi sese reos esse negare non possunt.

quibus iudicium iam olim non tardat,
 & perditio illorum non dormitat. Nam
 si deus angelis qui peccauerant, non peper-
 cit, sed catenis noctis in tartarum præci-
 pitatos tradidit seruandos in iudicium. Et
 prisco mundo non pepercit, sed octauum
 iustitiæ præconem Noë seruauit, diluui-
 o in mundum impiorum inducto.

Male per-
 dentur falsi
 doctores.

Iam differit de iudicio et iusta poena pseudopro-
 phetarum, qui felici rerum successu elati sanctos per-
 sequuntur et opprimunt, putantes in gloria et uo-
 luptatibus ueram consistere beatitudinem, neque un-
 quam futurum ut de ipsis commerita supplicia sumat
 Deus. Sed Petrus, Nemo, ait, credat istos perpetuo ui-
 cturos impunes. Nemo seducatur à falsa ipsorum feli-
 citate, quod hic ditescunt et suauiter uiuunt. Haud
 diu

diu fruuntur hac usura falsæ felicitatis. Hæc si legerent & crederent multi non audiremus quotidie tot blasphemias uoces: Nisi religio istorum esset uera, haud illis tot obtingerent bona. Obtingunt sanè illis bona temporaria multa, sed saginantur his ad maiorem stationem & interitum. Certò enim iudicabit ipso deus, id ne cui esset dubium exempla siue argumenta quædam subiicit ex sacris, quibus astruat falsos istos doctores diuino iudicio esse puniendos. Iudicium uerò usurpans ad morem Hebraicum pro pœna & iusto supplicio. Primum argumentum ab exemplo sumptum per collationem à maiori ad minus est aptatum. Si angelis non pepercit, ne pseudoprophetis quidem parcat. Defectiua enim ac truncata loquutio sic erit adiecto membro sarcinenda. Hic uerò amplificat horrendum supplicium quod deus de angelis sumpsit, ut & pseudoprophetis incutiat terrorem. Atque hic locus est propter quem nonnulli forsitan de hac dubitarunt epistola, quod nullibi in sacris reperitur expressum quod hic citatur de angelis. Cæterum uidentur ipsa ex quarto capite Iob esse transcripta, ubi ad hunc modum legimus, Nunquid homo dei comparatione iustificabitur? aut factore suo purior erit uir? Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatem. Quanto magis hi, qui habitant domos luteas, qui terre

COMMENT. IN II. EPIST.

num habent fundamentum consumentur uelut à tie-
nea? Plura nos de iudicio dei quod sibi reseruauit cu-
riosius disputare nolimus, eo contenti quod diser-
tis uerbis scriptura Dæmones refert in tartarum præ-
cipitatos æternum expectare iudicium quo unà cum
omnibus seductoribus & seductis æternum doleant
& excrucientur. Secundum argumentum à primo ni-
hil differt. Sumptum est ex Gene. septimo cap. habet
autem hunc sensum, Si ueteri illi sæculo non peperit
quod seductum esset & seductores haberet plurimos,
certè nec impijs istis doctoribus, et seductis per ipsos
parcet. iam & prius sæculum satis maturè monuerat

Noë præ-
co iustitiæ.

per Noë iustitiæ diuinæ præconem, ut & nunc satis
tempestiue monet per apostolos & apostolicos uiros,
qui si cõtemnantur, supplicium certò sumetur de con-
temptoribus. Olim Noë octauus est seruatus (quam lo-
cutionem probè reddidit Germanus interpres selb-
achret.) Sic sanctorũ numerus tametsi semper sit exi-
guus futurus, seruabitur à scabie hæreticorum & sup-
plicio quod de seductoribus & seductis sumet deus.

Et ciuitates Sodomorum & Gomor-
rhæ in cinerem redactas subuersione con-
demnauit, eosq; fecit exemplum ijs qui im-
pie forent acturi: & iustum Loth oppres-
sum ab impudica conuersatione abomi-
nandorum hominum liberauit. Is enim
oculis

oculis & auribus iustus, cum habitaret inter illos quotidie animam iustam iniquis illorū factis excruciabatur. Nouit dominus pios ē reſtatione eripere, iniuſtos autem in diem iudicij puniendos ſeruare.

Et hoc argumentum à ſuperioribus nihil diſcrepat. Eodem enim refertur & eodem modo aptatur quo & ſuperiora, niſi quòd in hoc quædam ſunt aperta. Principio enim excidium Sodome publicum uocat exemplum, & Sodomitæ in exemplum omnium impiorum eſſe ſubuerſos, nimirum quòd & iſtis non ſit parſurus deus iuſtus ſi in impietate perrexerint. Deinde copioſius & planius hic loquitur de liberatione piorum. Quæ enim ſuperius in exemplo Noë cœperat in abſolutiora & teſtiora fuerunt. Hic uerò multis agit, quomodo Loth à nepharijs oppreſſus, in dies coactus ſit uidere quæ nollet. Quo ex loco illud quoq; liquido colligere licet, iſtud quidem typo eſſe geſtum. Nam hodie multi quoq; uiri boni in eccleſia audire & uidere coguntur ab impoſtoribus ac ſeductoribus quod doleat. Sed liberauit uirum bonum dominus, poterit ergo uel hodie pios omnes liberare. Erasmus monuit hunc locum paulò eſſe obſcuriorem. Eum de uerbo ad uerbum ita tranſtulit, Aſpectu enim & auditu iuſtus inhabitans inter illos, cotidie animam iuſtam, iniquis operibus excruciabatur ſiue explorabat.

Liberantur
à domino
pij.

Significat autem Petrus illum cum oculos haberet sanctos & aures sanctas, abhorrentes ab omni turpitudine grauius discruciatum fuisse, quod uiuens inter illos cogereur quotidie uidere & audire quæ nolle. Idem in Paraphrasi. Ex his satis declaratum est, ait, nunquam committere deum ut cuiquam sua innocentia sit frustra, aut ut cuiquam sua impietas sit impunita, etiamsi ad tempus leniter fert aliquos, ut aliquando resipiscant, etiamsi patitur suos ad tempus aliquando tentari, tamen cum tempus adest nouit pios eripere. Iam enim sequitur generalis sententia siue Gnome

1. Cor. 10.

quæpiam, Nouit dominus pios è tentatione eripere, iniustos autem in diem iudicij puniendos seruare. At qui miram emphasim habet uerbū Nouit. Cum enim sapiens iustus & bonus sit Deus, nouit quid, quando & quomodo quilibet sit faciendū. Ne ergo putemus quod iustorum sit oblitus si uideamus regnare impios, Nouit dominus iustus quid cuiq; debeat, quantum cuique concessum, quousque quisque progredi peruenireque debeat. Quocirca cum ad terminos uentū fuerit præscriptos & illorum libidini & intolerandæ superbiæ, ambitioni, auaritiæ, & crudelitati imponetur modus, & asserentur in libertatem filiorum dei omnes pij, quin & rerum uertentur uices. Nam impij æternis supplicijs excruciantur: pij uerò æternis uoluptatibus ad satietatem fruuntur. Hæc expendite diligentius

diligentius o fratres, qui nobiscum gemitis & corruptum adeoq; deploratum illud seculum nostrum lugeatis. Videntur sane appetisse dies Noë et Loth, de quibus etiam in Euangelio dominus. Caueamus ergo ne mundanis delusi illecebris inuoluamur simul cum delusoribus & hypocritis, sed uigilemus potius solidi fide, ut possimus stare ante dominum.

maxime uero illos, qui carnem sequentes in concupiscentia pollutionis ambulant, ac dominationem contemnunt, audaces, præfracti, qui gloria præcellentes non uentur conuictis incessere: cum ipsi angeli, qui sunt robore & uirtute maiores non ferunt aduersus sese apud dominum maledicum iudicium.

Redit nunc ad descriptionem pseudoprophetarum. Desceat autem oratione in criminationem. Miro enim feruore persequitur illos. Hic duo illis impingit, ^{Stupra ne} Immundiciam siue scortationem & Contemptum san- ^{phanda.} cti magistratus. Ceterum orationem pulchre sibi necit. Dixerat de Sodomitarum libidinosa & nepharia conuersatione, quam tandem igne & sulphure exciderit dominus: commodum ergo nunc ingerit, Puniet itaque & illos potissimum qui nihil quam carnis uoluptates sequentes, in concupiscentia pollutionis ambulant, hoc est, Qui sese sædis libidinibus oblectant, imò to-

COMMENT. IN II. EPIST.

tos sese hoc cæno immergunt & conspurcant. Atque
 hic nisi castis parcerem auribus annotarem quid no-
 bis uota pepererint monastica, & fictus ille sacerdo-
 tum cœlibatus. Verũ ipsa res clamat, ipsaq; testantur
 sæcula nostra, quod ab apostolicis istis, si dijs placet, ui-
 ris, totũ illud sit, quod Petrus prædixerat futurũ. Nam
 ab istis sacrosanctum damnatur matrimonium, scor-
 tatio uerò & omnis generis libido & immunditia
 defenditur. Eos enim diris excruciant tormentis, qui
 ne fœdius urantur, cõiugio se dedũt: at istos, qui quod
 uouerunt præstare nõ possunt et impudentius quàm
 canes per omnia libidinis adulterij stuprorũ & scor-
 tationis genera grassantur, in delicijs fouent, hono-
 ribus augent, & ex ecclesiasticis bonis lautissime nu-
 triunt, ut nunc hic si uspiam exclamare liceat, O tem-
 pora, õ mores. Posterius quod in illis accusat est con-
 temptus magistratus. Isti, ait, non modo impuri sunt,
 sed etiam audaces & auctoritate præfracti & intras-
 tabiles. Nam auctoritate publica præditos non mo-
 do cõtemnunt, sed & conuitijs incessunt. Id uitij iam
 per collationem amplificat, Angeli qui hominibus
 multo fortiores & maiores sunt, cum nuntiorum ui-
 ce funguntur, coram deo magistratui non impingunt
 maledicum iudicium, id est crimen audacius: at hi tan-
 tam sibi auctoritatem, imò impudentiã sumunt ut uel
 optimos principes execrentur, excommunicent, dis-
 risq;

Dominatio
 nem con-
 temnunt.

risq; deuoueant. Sunt qui de malis exponant angelis. Iam uerò quid cum optimis principibus egerint Pontifices Roma. testantur historia: rursus quomodo affecla istius sese sanctis principum a dictis legibus et ordinationi ciuili subduxerint, quomodo blasphemēt uel hodie totam magistratus institutionem, testantur Decretales, Bullæ, & quotidiana experientia. Porro nihil peccant qui principibus malis peccata, sordidiam, uenale iudicium, luxum, neglectum iustitiæ & contemptum legum opprobrant, hoc enim factitarunt & propheta, fecit hoc ipsum & Baptista: sed peccant qui uel magistratus functionē ut impiam damnant, id quod Catabaptistæ uerissimi pseudoprophetae solent, & qui magistratus legibus æquis non obtemperant, ijs sese eximunt, easq; contemnunt, id quod Pontificij omnes penè faciunt.

At isti ueluti bruta animantia, natura genita in capturā & in perniciem, in his quæ non intelligunt maledicentes in perditione sua peribunt, reportantes mercedē iniustitiæ.

Alij referunt ad superiora, ut hæc illa absoluant. Paraphrastes enim, At isti spiritibus, inquit, impijs sceleratioribus, ceu bruta pecora, nata in hoc ipsum ut capiuntur & perdantur, cum non uereantur præfectis suis obtrectare ac maledicere, ignorantes interim il-

Crude-
litas.

Iud ipsum cuius gratia de illis maledicunt, quemadmo-
dum corruptis suis moribus accersunt sibi perniciem,
ita pecudum ritu peribunt, percipientes impiæ uitæ
dignam mercedem. Cæterum uideri poterat noui cri-
minis noua esse accusatio, ut crudelitatem istorum
quam exercent in pios notarit. Leonibus enim, pan-
theris & lupis natura ad rapiendum & sæuendum
pronis illos comparauit. Nesciunt bruta cur sæuiant
in prostratos, iram & appetitum sequuntur magi-
stros. Nesciunt & tyranni nostri cur nos persequan-
tur. Nam quod doctrinam ueritatis calumniantur &
hanc in culpa esse aiunt imprudenter agunt. Nam il-
lam nunquam intellexerunt. Proinde & sanctos dei
ita persequuntur ut non habeant in eos ullam causam.
Verum istud quidem non facient impune. Nam
ut pecudum ferarumq; ritu sæuierunt, ita more insa-
nientium luporum occidentur: & ut iniustitiæ su-
duerunt, ita iniustitiæ mercedem, interitum uidelicet
æternum, recipient. Ita uidemus Petrum ubique sup-
plicia intentare prophanis.

pro uoluptate ducentes si in diem deli-
cîs fruantur, labes ac maculæ, qui conui-
uantes in erroribus suis, insultant uobis,
oculos habentes plenos adulteræ.

Luxus ui-
tæ.

Luxum uitæ notat. Isti, inquit, sibi uidentur lumina
esse ecclesiæ, sed reuera σπιλοι καὶ μῶμοι, id est
labes

habes & inquinamenta sunt, vult vnnd vnflädr,
 quorum merito puderet pigeretq; ecclesia. Caussa,
 Existimant suauem ac magnificam uereq; beatam es-
 se uitam, si prorsus exuto omni pudore, foedis uolu-
 ptatibus indies indulgeant. Erroribus autem & im-
 posturis acquirunt ac lucrantur hoc quod tam turpi-
 ter absument. Petrus ergo, Conuiuantes, ait, in erro-
 ribus suis. Nec hoc solum, uerum etiam summe ailās
 miseris insultant petulantius, uelut infans, qui prae-
 sentis uitae commodis non fruatur. Et cum nun-
 quam non madeant uino & crapula distenti sint, libi-
 dine quoq; foeda ardent. Quocirca Petrus subdit, O-
 culos habentes plenos adulterae: id quod multo uiui-
 dius est quam si dixisset, Libidinosi sunt. Nunc enima-
 comparauit illos adulterae mulieri procaci & lasciu-
 uenti, proinde lasciuos & prorsus impudentes illos
 fore significauit. Atque hisce quidem tam affabre &
 tam scite molliculam istam praetorum nostrorum
 & procerum ecclesiasticorum turbam delineauit, ut
 non uideatur uaticinium texuisse, sed rem gestam de-
 scripsisse. Isti enim uentrem pro Deo colunt, in deli-
 cijs agunt, hypocrisi & superstitione lucrantur quod
 abliguriant, seductis insultant. Quis enim nescit quod
 pecunijs per religionem falsam e nobis emunctis nos
 indies oppugnant? Quis denique nescit quod Roma-
 nenses, miseros Germanos ut beluas & stupidi inges-

COMMENT. IN II. EPIST.

ij homines contemnūt. Dū enim aliquid sperāt se accepturos clamāt, German bon Christian, at ubi per am euacuatis, grandis fiet bestia. De libidine stupris & adulterijs istorum satius est nihil dicere q̄ pijs aures offendere. Breuiter caret ferē exemplo quod istis hac in re uidetur esse leuiculum & parui momenti.

& qui à peccando cessare nesciant, inescantes animas instabiles, cor habentes exercitatum rapinis, execrabiles filij, qui relicta recta uia, aberrauerunt, sequuti uiam Balaam filij Bosor, qui mercedem iniquitatis dilexit, sed redargutus fuit de sua iniquitate. Animal subiugale mutum, humana uoce loquens prohibuit prophetæ dementiam.

In his primò accusat mentem in istis poenitere nesciam adeoq; & in peccatis induratum. Deinde damnat in illis hoc potissimum, quod non satis habebant quod ipsi essent mali, nisi & alios si qui essent paulò leuiore in consortium luxurie pertraxissent. Id uero flagitij in sacris passim damnatur grauissime: & nostris illis tam est peculiare ut paucos habeant amicos quos non ista ratione sibi astrinxerint. Habet autem dictio Græca δειλάζοντες, inescantes, allusionem ad aucupes qui illecebris quibusdam in rete pelliciant aues. Sic enim isti conuiujs, munusculis & compo

computationibus quorundam hominum fidem sibi
 astringunt. Hinc auaritiam & rapinā istorum exc- ^{Fraus.}
 cratur. Non enim simpliciter dicit, Auari ac rapaces
 sunt: sed, Cor habent exercitatum (durchriben) ra-
 pinis & imposturis. Iam & illud accusat quod quæ-
 stus gratia quiduis facturi sint, & pro muneribus
 quilibet dicturi. Id iterum auget adiecto è sacris
 exemplo Balaam, qui, ut extat Numeri uigesimo se-
 cundo capite, ob lucrum ijs maledicebat quos bene-
 dixerat Deus. Id cum nostri quoque soleant, multo
 rectius se Balaam Iesi & Simonis magi successores
 iactarent, quàm apostolorum uicarios. Atque hic ite-
 rum miscet criminationi pœnam pro more. Quem-
 admodum enim dementiam auari & corrupti pro-
 phetæ olim corripuit asina: ita nunc plebei & pro-
 fus contempti homines successorum Balaam protra-
 hunt imposturam. Merito autem talis patella tali con-
 tegitur operculo. Proinde nemo posthac gloriatur
 in errore. Deus enim uel de ipsis potest excitare la-
 pidibus qui errorem impietatem & impudentiam ue-
 stram protrahant, conuincant & conculcent. Ver-
 bum domini manet in æternum.

Isti sunt fontes aqua carentes, nebulæ
 quæ à procella feruntur, quibus caligo te-
 nebrarum in æternum seruata est.

Rectè comparantur falsi doctores fontibus caren- ^{Vana doct-}
^{ria.}

COMMENT. IN II. EPIS T.

tibus aqua, & nebulis huc atque illuc uento impulsis.
 Nam ad fontes recreantur sitientes. Nebule autem
 sitienti terræ pluuij spem faciunt. Ita doctores in hoc
 instituti sunt, ut anxias conscientias uerbo ueritatis
 consolentur, & pluuiæ doctrinæ salubris irrigent cor-
 da mortalium. Verum cum hi doctores noui Euan-
 gelica consolatione neglecta, nouos quosdam confina-
 xerint condonationis modos, id apud eos inuenient
 sitientes quod apud fontem aqua carentem inuenias,
 lutum & sordes. Dereliquerunt enim Christum fontem
 aque uiuæ & foderunt sibi cisternas quæ aquas
 non retinent salutes: de quibus multa dominus dis-
 seruit in Euangelio Ioannis. Spem quidem præbebunt
 condonationis, non secus atque nubes quæ piam uen-
 torum procellis iactata solet spem facere futuræ plu-
 uie. Sed ut illa ne guttulam quidem distillat, ita hi cum
 cœlesti uerbo destituti sint, sitientis peccantisq; ani-
 mam uana spe lactant. Nec interim impune. Nam
 quemadmodum ueritatis lucem tenebris inuoluerunt
 humanis, sic uicissim æterna caligo ipsos aliquando
 excipiet apud inferos.

Siquidem ubi uehementer fastuosa ua-
 nitatis uerba sonuerint, inescant homines
 per concupiscentias carnis uoluptatibus,
 eos qui uere aufugerant, eos qui in errore
 conuer-

conuerfantur, dum illis libertatem polliceantur cum ipsi serui sint corruptionis. Si quidem à quo quis superatus est, huic etiã in seruitutem est addictus.

Hisce uerbis exponit superiorem parabolã, quod impostores isti miseris multa polliceantur, nihil autem præsent, inò magnificis pollicitationibus, ceu illecebris quibusdam in peccata rapiant. Pollicentur, ait, peccatoribus libertatem, id est, peccatorum condonationem, quam interim ipsi non habent, cum fide in Christum careant & serui sint corruptionis. Hic appendit sententiam generalem, A quo quis superatus est, cuiusq; arbitrio uiuit, huic iure seruus dicitur. Eam forsã mutuauit ex octauo capite Ioannis. Breuiter. Cæci sunt (inquit) cæcis ergo si uiam ostendant utrique cadunt in foueam. Illud uerò grauius est quod pollicitationibus suis non modo uana spe illudunt miseris, sed & maioris mali occasio sunt. Eos enim qui semel aufugerant scelerum turbam, pollicitationibus istis suis reuocant, ut postea confidentius in flagitiosorum uia ingrediantur, freti indulgentijs illorum. Equidem nostrum illud sæculum non nesciuit largitiones, bella, uenale iudicium, usuram, adulterium, furtum, homicidia, inuidiam, ambitionem, luxum,

esse peccata mortifera, nec illa posse nisi sancta poenitentia & sanguine Christi expiari: in hac si constanter perrexisset aufugerat perditionem, sed uoluptas & concupiscentia carnis remorabatur, huic suppeditas ferebant largæ Pontificum indulgentiæ, quas cum miseri uiderent tam esse largas in eodem luto & errore confidentius hærebant. Videbant parua pecunia iustos etiam condonationum aceruos posse parari. Mirandum uerò qua fronte Romani Pontifices sub nomine apostolorum Petri & Pauli istas indulgentiarum nundinas coeperint instituere, cum Diuus Petrus hac Epistola nobis tam amicè suasit cauendum esse ab istis impudentibus mercatoribus. Quo simul & fidem suam liberauit. Nam si quis posthac istorum credit confictis uasamentis, persuasus quod Petri autoritate ista faciant, sua culpa sciens & uolens perit.

Hæc legant
qui à ueritate
recidit
cognita.

Nam si postquam refugerunt ab iniquitatis mundi per agnitionem domini & seruatoris Iesu Christi, tamen his rursus inuoluti superantur, facta sunt illis postrema peiora primis. Satius enim fuisset illis non cognouisse uiam iustitiæ, quàm ubi cognouerunt, conuerti ab eo, quod illis traditum fuit, sancto præcepto. Verum accidit illis id quod uero prouerbio dici solet,

solet, Canis reuersus ad suum ipfius uomitum, & sus lota, reuersa ad uolutabrum cœni.

Non negat hisce uerbis pœnitentiam lapsis, quod multis Nouatianica tamen labe infectis uisum fuit, sed principio hisce exponit superiora ostendens quã grauius peccent seductores & seducti: deinde graui oratione deterret à consuetudine peccandi, & continuo scelerum studio. Huc enim orationis ductu delapsus est, ut ad studium puritatis adhortetur, occasione accepta ab ijs qui à seductoribus in peccata pristina reuocati impudenter in ijs pergunt. Primum argumentum sumpsit ex historia euangelica, Matth. cap. 12. et Lucæ 11. Quibus locis pulcherrima parabola adumbratur quã periculosum sit post ueritatem agnitam pristinis indies sordibus commaculati, adeoq; ad semel abnegatam impietatem redire. Secundum argumentum collationem habet. Præstiterat illis, ait, omnino non nouisse doctrinam euangelij, quã post agnitam ueritatem, quæ docet deum fide delectari & sanctimonia, in impuritate per omnia libidinis & intemperantiæ genera grassari. Tertio loco subiungit duplicem sententiam siue parœmiam. Vtrinq; sumpsit ab immundissimis animantibus cane & sue. Canes resorbent quod euouerunt, id quod & Solomon citauit Prouerb. 28. Sues ab anne protinus recurrunt ad

Gratus peccat qui sciens peccat.

caenum. Ita & illi solent qui post sanctā euangelij doctrinam redeunt ad porcinam uitam. Plura de hoc di uerbio Eras. Chil. 3. cent. 5. adag. 13. Quod si cui uideatur hic locus Petri de Peccato in spiritum sanctum esse exponendus, nō magnopere reclamari, quod et argumenti genus hanc expositionē admittat, et certē uideantur uerbis inesse notæ, quæ istum propè sensum indicent atq; euincant. Certē multam inter se affinitatem habent pseudopropheta & peccatum in spiritum sanctum. Sed de his iudicent Lectores.

Cap. III. = Hæc iam alteras uobis charissimi scribo literas, quibus extimulo per commotionem uestram synceram mentem, ut memores sitis uerborū, quæ prædicta sunt à sanctis prophetis, & mandati nostri qui sumus apostoli domini & seruatoris,

Prestat scripturas testauisse. Iam uero canit receptui, colligens in quem finem hæc de falsis doctoribus scripserit, nimirum in hoc ut commoniti ab illis caueremus. Interim immiscet obiter, unde hæc acceperit, quo plus fidei apud nos haberent. Ex Prophetis enim & uerbis Iesu saluatoris nostri pleraq; decerpta sunt. Nam hi de uenturis pseudo prophetis & temporibus extremis multa uaticinauerunt. Petrus itaq; scio, ait, quā synceri & alieni sitis ab omni doctrina & fide falsa, sed uolo interim ut posthac memores sitis uerborū Domini Iesu prophetarum